

СЛОБОДАН Н. РЕМЕТИЋ*

Академија наука и умјетности

Републике Српске

СТО ГОДИНА ДИЈАЛЕКТОЛОГИЈЕ НА СТРАНИЦАМА *ЈУЖНОСЛОВЕНСКОГ ФИЛОЛОГА***

Рад обавештава о континуираном присуству дијалектологије у часопису од његовога оснивања до наших дана. На страницама *Јужнословенског филолога* објављиване су све врсте прилога: од монографских описа појединих говорних идиома до приказа дијалектолошких монографија и расправа. У часопису су објављивани резултати истраживања не само штокавског него и чакавског и кајкавског дијалекатског комплекса. Првих сто година *Јужнословенског филолога* обележено је прилозима наших најугледнијих дијалектолога: А. Белића, М. Решетара, Ј. Вуковића, П. Ивића, М. Пешикана, А. Пеце, Д. Петровића и др.

Кључне речи: Јужнословенски филолог, дијалектологија, монографије, чланци и расправе, прикази, полемички текстови.

1. Осам година након штампања прве књиге Српског дијалектолошког зборника покренут је *Јужнословенски филолог*, угледни часопис „којему би“, по речима Љубомира Стојановића и Александра Белића у тексту *Поводом њокрећања „Јужнословенског филолога“*, „био једини задатак – проучавање нашег језика у вези са осталим јужнословенским и другим словенским језицима и испитивање њихових језичких споменика“. У складу са начелима белићевске (и ивићевске) дијалектолошке школе, по којој две националне, међусобно комплементарне, језичке дисциплине – историја језика и

* profesorremetic@hotmail.com

** Овај рад је резултат истраживања на пројекту 178020: *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора*, који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

дијалектологија – чине природну целину, странице новог угледног гласила од самог почетка биле су отворене прилозима из домена проучавања народног језичког блага, истраживања усмене језичке баштине. У првом столећу свога постојања *Јужнословенски филолог* је објављивао резултате истраживања свих српских, и не само српских, дијалеката. Међу његовим корицама место су налазиле све врсте научних прилога: монографски описи појединих говорних идиома, чланци и расправе посвећени појединим питањима, обавештења о основним карактеристикама локалних говорних типова, полемички текстови и прикази. *Јужнословенски филолог* је, не случајно, донео и неке капиталне радове из домена српске дијалектологије.

2. Већ у првом годишту часописа из пера А. Белића (стр. 136–143) долази осврт на две године раније објављени *Северношумочки дијалекат* Станоја Станојевића. „Приказујући корисност рада и истичући његове слабости, даје своје тумачење низу појава или поправља пишчеву интерпретацију“ (Ивић 1956: 125). Уредник часописа у његовом првом броју у кратком прилогу *Чакавско zi-vi* (стр. 110–113) одустаје од свога ранијег мишљења, изнетог 1910. у раду *Заџмѣки њо чакавскимъ говорамъ*, по коме је префикс *zi-* од *iz-* добијен „контаминацијом предлога – префикса *iz* са почетком глагола у којима се тај предлог – префикс није више осећао јасно, на пр. у глаг. *iselit se*, тако да је добијено *iziselit se* и доцније *ziselit se*“. Нови подаци дали су Белићу ослонац за хипотезу „о могућности постанка чак. *zi* од *zvi*“, добијеног, иначе, додавањем префикса *z-* префиксу *vi-*, сачуваном на чакавском терену. Аутор пандан лику *zvi-* види у удвојеном предлогу *със* „у дијалектима ист. и јужне Србије“.

3. *Јужнословенски филолог* је огледало не само лингвистичких токова и праваца, теорија и школа него и наших национално-политичких и државотворних опредељења, стремљења и заблуда у прохујалом столетном периоду. Одмах након победоносних балканских ратова у приоритетном центру пажње српске дијалектологије нашли су се говори „Јужне Србије“, која је, вољом историје, најдуже таворила у турском ропству. У водећем дијалектолошком гласилу (СДЗБ VII, 1935, стр. 349) знатно касније ће бити објављена Белићева обимна монографија *Галички дијалекат*, са подробним описом једнога говора из југозападне Македоније.¹ Исте побуде стоје и

¹ „Наши ратови за ослобођење и уједињење многе су започете послове пресекли, па међу њима и објављивање моје дијалекатске грађе. У низу година ја сам проучавао дијалекте предратне Србије, хрватског Приморја, Истре и Македоније. Од свога врло богатог материјала ја сам издао само незнатан део. Сада хоћу

иза обимне расправе Милоша Ивковића *Акцентајски системи српско-македонских говора*, објављене у II (стр. 254–271) и IV (46–71) књизи часописа, расправе настале на основу језичке грађе прикупљене у удаљеним идиомима македонског дијалекатског комплекса, међу којима су и говори са простора изван касније Републике Македоније, односно данашње македонске државе. У другој књизи *Јужнословенског филолога* (стр. 147–149) Ивковић успешно оспорава Милетичево тумачење рефлекса некадашњег назала задњег реда у говору Радожде и Вефчана код Охрида.²

Неке последице по српску дијалектологију проистекле из расипања времена и снаге најбољег на рачун – како ће се испоставити – других и туђих националних и научних интереса српска наука неће моћи отклонити. Стицај историјских околности дословце ће у други план гурнути неке централне србијанске народне говоре, чије ће истраживање указати на постојање пространих ареала донедавно непознатих, а практично кардиналних особина. Историја је, најкраће речено, данашњој генерацији проследила тежак задатак да, између осталог, одреди границе области фонолошке индивидуалности вокала јат, копаоничког неоакута и префонологизације некадашњег вокалског квантитета у вокалски квалитет (различита судбина старих дугих и кратких вокала *е* и *о*) на простору призренско-јужноморавског дијалекта.

4. У водећем српском лингвистичком часопису (књ. VI, стр. 1–10) објављене су и чувене *Мисли о прикупиљању дијалекатског матери-*

да изнесем део грађе о македонским говорима коју сам купио 1912. и 1913. године. То чиним пре објављивања материјала који сам раније скупио зато што је наша научна литература баш најсиромашнија грађом о говорима Јужне Србије“ (СДЗБ 1935: 1). Годину дана касније, у XV књизи Филолога у чланку *Галички дијалекат и његова веза са њим* Белић појашњава садржај термина српско-македонски и староштоковски дијалекат, зашто идиоме типа какав је галички он назива *јравим македонским говорима*. Аутор објашњава и зашто наведена и њима суседна македонска подручја не припадају бугарском језичком подручју и зашто он „сматра за *засебан језик* према бугарском *старословенски*“.

² „Прва група, коју ћемо у току излагања, ради краткоће, звати групом А, налази се на југоистоку, и обухвата говорне области Кочана, Штипа, Радовишта, Струмице, Дојрана, Ђевђелије, Кукуша, говоре који су сев.-зап. од Солуна и на доњем Вардару, Пазара (Јенице-Вардара), Меглена, Његуша, Водена, и Кајалара.

Друга група обухвата говорне области Костура, Лерина, Мориона и Тиквеша. Краће ћемо је звати костурско-тиквешком или групом Б.

Трећу групу сачињавају сви остали говори на северозападу од поменутих области, те бисмо је могли назвати и северозападном групом“ (ЈФ II: 258).

ала, писмо које је Белић 1911. године упутио Бодуену де Куртенеу, писмо које је, као што је познато, 1912. објављено на руском, а касније на чешком језику.

О статусу дијалектологије у водећем лингвистичком часопису на јужнословенском простору сведочи садржај XXIII књиге, чији први део доноси реферате са Првог конгреса југословенских слависта. У *Првом одељку* штампани су Белићев реферат *О значају западног штокавског говора за историју српскохрватског језика* (стр. 69–75) и кореферат М. Храсте *Значај западног шtokавског говора за историју и дијалектологију српскохрватског језика* (77–81).

5. О програмској концепцији *Јужнословенског филолога* и његовог оснивача и вишедеценијског уредника А. Белића сведоче и дијалектолошки прилози монографског обима и карактера, међу којима и докторске дисертације угледних српских лингвиста. Међу њима има и радова који, према оценама даваним са највишег места, улазе у ред најбољих остварења струке. Територија више црногорских племена и зона (Зета с Подгорицом, Пипери, Кучи, Братоножићи, Васојевићи, плавско-гусињски крај) нашла се међу корицама монографије М. Стевановића *Источноцрногорски дијалекат* (ЈФ XIII). И поред „обила врло интересантног материјала“ на површину није испливала реална представа дијалекатске разуђености истраживањем обухваћене територије. Аутор је уочио многе дотад непознате појаве, али су неједнаког успеха његови покушаји тумачења уочених чињеница. „Његово тадашње неискуство и понекад напорна борба с изразом оставили су трагове у излагању. Будући да између говорних типова у обухваћеној области постоје врло знатне разлике, треба жалити што нису наведена места где су примери записани.“ (Ивић 1956: 170). Следећа књига часописа доноси Белићев опширан осврт, у основи афирмативног садржаја, на Стевановићеву монографију, уз доста примедба и сугестија. У седамнаестој књизи ЈФ (1–113) штампан је *Говор Пиве и Дробњака* Ј. Вуковића, прилог на чију адресу је са највишег места струке изречена ласкава оцена.³

³ „Најзначајнији од постојећих радова из области штокавских говора са новом акцентуацијом и уједно најуспелија од расправа у нашој науци у којима аутори описују свој матерњи говор полазећи пре свега од сопственог језичког осећања. Солидан материјал и опсервације са много смисла за гласовне нијансе. Обрађујући пажњу на појаве које раније нису запажене писац шири круг проблематике обрађиване у нашој научној литератури. Веома значајна синтаксичка грађа.“ (Ивић 1956:151).

6. По природи ствари, у *Јужнословенском филологу* је до пуног израза дошао и респект струке према питањима из домена прозодије. На његовим страницама светлост дана су угледала озбиљна остварења из области како историјске тако и савремене акцентуације, у чему очекивану превагу односи новоштокавска акцентуација, односно прилике у говорима новоштокавског типа. Часопис не оскудева акценатским прилозима монографског обима. Тако седма књига *Јужнословенског филолога* (стр. 5–68) доноси Московљевићеву студију *Акценџији љоцерског говора*, у ствари наставак рада *Акценџији именица и љридева у љоцерском говору*, прилога објављеног у СДЗБ II (1911). Та два рада су ускоро прештампана у књижици *Акценатџски сисџем љоцерског говора*, објављеној у првој књизи Библиотеке *Јужнословенског филолога* (1928). Овамо свакако спада и позната монографија Б. М. Николића *Основи млађе новоџџокавске акценџуације* (стр. 122), објављена као прва књига Нове серије Библиотеке *Јужнословенског филолога* 1970. године.

Јужнословенски филолог није остао ни без обимнијих прилога из прозодијске проблематике зетско-сјеничког дијалекатског типа. У XIV књизи (стр. 59–141) објављена је студија В. Томановића *Акценатџ у говору села Лейетџана (Бока Коџорска)*, у којој је, по Даничићевој класификацији материјала, систематски изложен акценатски систем „у морфологији и лексици, прилично укратко, без нагомилавања примера и без задржавања на интерпретацији појава ... Врло је користан одељак о акценту речи романског порекла који, дајући богату лексичку грађу, утврђује акценатске релације при позајмљивању лексике“ (Ивић 1956: 170–171). Томановићева студија је прештампана у 7. књизи Библиотеке *Јужнословенског филолога* (1937. г.).

О месту акценатске проблематике у програмској оријентацији часописа и његових уредника сведоче, између осталог, и следећи радови: М. Пешикан, *О основима џџокавске акценџуације* (ЈФ XXVIII, св. 1–2, 107–142); Б. Николић, *Основне дијалекатџске акценатџске љојаве у млађим новоџџокавским говорима* (ЈФ XXVIII, св. 1–2, 189–208); Б. М. Николић, *Акценатџски сисџеми у џџокавким говорима СР Србије* (ЈФ XXIX, св. 1–2, 275–303); Б. М. Николић, *Дијалекатџска основа Вукове акценџуације* (ЈФ XXX, св. 1–2, 469–473); Д. Ћупић, *Заџџо је Вук у II издању Рјечника задржао дијалекатџски акценатџ на неким ријечима из Црне Горе* (ЈФ XXX, св. 1–2, 625–630). Ту су и интересантни ситнији прилози као што је кратки рад М. Станића *Акценатџско љуџовање љо Ускоцима у љетџо 1980. године* (ЈФ XXXVII, 251–254); М. Драгичевић, *Акценатџ љридева у говору љјекаваца села Бироваче из исџочне Лике* (ЈФ XLIV, 73–83).

7. На страницама *Јужнословенског филолога* објављиване су озбиљне расправе, које су шириле научне видике и доносиле озбиљне помаке не само у дијалектологији него и у науци о српском језику у целини, а међу њима предњаче прилози које су писали најбољи представници струке. У XI књизи часописа објављен је, примера ради, познати језгровито писани рад Р. Бошковића *О њрироди, развићку и заменицима гласа х у говорима Црне Горе*, прилог рађен „са много смисла за фонетске тананости и са закључцима који су по правилу тачни“. Разумљиво је жаљење „што обећани наставак ове студије није био објављен“ (Ивић 1956: 169).

8. *Јужнословенском филологу* је припало у део да објави до данас најважнију расправу из домена српске историјске дијалектологије. Реч је о већ култној Ивићевој студији *О неким њроблемима наше истѳориске дијалекѳологије* (ЈФ XXI/1–4, 97–129). На основу тада више него оскудног материјала млади Павле Ивић се ухватио у коштац са темом старом колико и српска дијалектологија. Реч је о питању порекла шумадијско-војвођанског дијалекта. Од тога датума до данас објављено је, између осталог, десетак обимних монографија, струка је добила више од 90% чињеница најнепосредније везаних за ову проблематику. Озбиљно је измењена дијалекатска карта северозападне Србије, а крајњи домет свих тих истраживања, која су се тицала предмиграционе слике северне Србије, у суштини се своди на нова сведочанства у корист већ постављене, а највише Ивићевом заслугом доказане теорије. И откриће простране зоне у којој је стари глас јат сачувао фонолошку индивидуалност и средњовековну гласовну вредност послужило је као крупан доказ, крунски сведок да је Павле Ивић пре шест деценија био у праву када је до танчина разрадио мишљење да је шумадијско-војвођански дијалекат резултат аутохтоног, органског развоја на својој данашњој територији, а никако како се, дуго и са самог врха србистике мислило, мешања домаћег екавског супстрата и из источне Босне донетог икавског адстрата.

9. У основи питањима историјске дијалектологије посвећен је и обимни прилог М. Московљевића *Икавски говор у СР Србији* (ЈФ XXVI/1–2, 471–509). Заведен погрешном перцепцијом, односно неразликовањем затвореног *е* (на месту старог јата у основи речи) и вокала *и*, аутор знатно проширује икавску зону у северозападној Србији тумачећи тако третирану тамошњу икавштину језичким супстратом, видећи у њој особину насталу органским развојем тамошњег говора. Каснија истраживања (о томе детаљно у: РЕМЕТИЋ

1981) показала су да највећи део Московљевићеве икавске зоне отпада на територију тзв. незамењеног јата, а да је уски икавски појас у Азбуковици резултат погрешне перцепције миграната, углавном носилаца херцеговачко-крајишког ијекавског идиома, који су у затвореном *е* „чули“ глас *и*. Реметићево тумачење порекла азбуковачке икавштине прихваћено је и на највишем месту струке, и то управо у поновљеном, новим подацима поткрепљеном издању расправе *О неким проблемима наше историјске дијалектологије*.⁴

10. Колико су средњовековни турски извори (дефтери) из XV и XVI в. драгоцене сведочанство о дијалекатским особинама, гледаним у хронолошкој и територијалној перспективи, говори и чланак М. Пешикана *Дијалектолошка сведочанства шипокавске историјске ономастике*, објављен у ЈФ XLIII, 49–56.

О комплементарном односу дијалектологије и историје језика сведоче и прилози типа: С. Реметић, *О ираговима црквеног језика у народним говорима (појаврде именица средњег рода на -ије)* (ЈФ LIII, 75–85).

11. Монографским описима појединих говорних типова, објављиваним најчешће у Српском дијалектолошком зборнику, неретко је претходио сажети преглед основних особина испитиваног идиома. Тако је српска дијалектологија тек недавно из руку П. Ивића, Ж. Бошњакловића и Г. Драгин добила обимну двотомну монографију *Банатски говори шумадијско-војвођанског дијалекта* (СДЗБ XL, 1994, XLIII, 1997), али су најважније особине и рашчлањеност банатског говорног комплекса познати из Ивићевог језгровито писаног прилога *О говорима Баната*, објављеног у XVIII књ. *Јужнословенског филолога* (стр. 141–156).⁵ Пандан наведеном Ивићевом прилогу о банатским говорима чини рад Б. Николића *О говору Срема*, штампан у ЈФ XX (стр. 273–287), претходница његове монографије *Сремски говор*, објављене деценију касније у СДЗБ XIV, 1964 (стр. 201–412). Исто се може казати и за његов прилог *Данашњи тришћки говор*, објављен у ЈФ XXIII, 1958 (стр. 263–274), као наговештај будуће монографије *Тришћки говор*, штампане десет го-

⁴ „Данас се, међутим, зна да су икавизми у западносрбијанском Подрињу настали тако што су досељени јекавци вокалом *и* замењивали незамењено јат (=е“), које су чули у говору стариначког становништва“ (Ивић 1991: 106).

⁵ Исто годиште часописа (стр. 133–140) доноси краћи чланак Гл. Елезовића *Један оглед нашег говора из Ораховца у Подрими код Призрена*. У говору ораховачког живља аутор бележи дугосилазни акценат, два реда африката и латерале *л* и *љ*, што каснија истраживања нису потврдила. Уп. Ивић и РЕМЕТИЋ 1981: 579–585.

дина касније у СДЗб XVII (стр. 367–473). Најављивачког карактера истог смера су још два краћа рада са страница ЈФ XXIII: Л. Вујовић, *Како се развио екавизам мрковићког говора?* (стр. 235–246)⁶; М. Станић, *Глас ј у ускочком говору* (стр. 221–226).⁷ У истој функцији је и Станићев чланак *О неким неакцентинованим дужинама (и крајикоћама) у ускочком говору*, објављен у наредној књ. *Јужнословенског филолога* (стр. 307–319), као и Вујовићев кратки прилог *Је ли јосијојао екавски говор у југоисточној Црној Гори и сјеверној Албанији?* (ЈФ XXVI, св. 1–2, 511–517). Чланак Б. М. Николића *Придевски акценат у мачванском говору (прилог историјској дијалектологији)*, штампан у ЈФ XXIV (стр. 321–326), претходи будућој монографији *Мачвански говор* (СДЗб XVI, Београд 1966, 179–313 + карта). Радовима овога типа припадају и следећи прилози: Д. Ћупића *Преглед главнијих особина говора Зење* (ЈФ XXXIII, 265–284); М. Тешић, *Фонетске особине говора азбуковачког села Узовнице* (ЈФ XXXIV, 169–191).

12. Дијалекатској синтакси, стицајем околности најслабије обрађеном сегменту језичке структуре, *Јужнословенски филолог* је радо уступао простор. Двадесета књига доноси два опширна прилога, оба из домена глаголске проблематике. *Историјски пресјек губљења глаголске рекције у црногорским говорима* (стр. 87–126) долази из пера Л. Вујовића, док *Систем значења основних претеритивних времена у говору Галипољских Срба* (стр. 229–262) чини део синтаксичке проблематике говора Галипољаца, маестрално урађене докторске дисертације П. Ивића, објављене у СДЗб XII 1957 (стр. I–XXI + 520).

Најслабије обрађена проблематика српског дијалекатског комплекса скривала је и још увек скрива необичне и неочекиване особине, о чему сведочи и садржај радова: С. Реметић, *Конструкције штија Шта чине с оне ћеце у говорима источне Босне* (ЈФ XXXVII, 265–272); С. Реметић, *О јосесивној конструкцији у + генитив личне заменице на источнобосанском штерену* (ЈФ LXIV, 391–400). Реч је о конструкцијама типа *Ја кажем у себе Вити* у значењу „ја кажем своме Вити“.

13. Стицајем околности дијалекатска лексикографија је у златном веку српске (и хрватске) дијалектологије, и обимом и квалитетом,

⁶ Уп. Лука Вујовић, *Мрковићки дијалекат (с крајким освртом на сусједне говоре)*. – СДЗб XVIII, Београд, 1969, стр. 73–398 + карта.

⁷ Уп. Милија Станић, *Ускочки говор I*. — СДЗб XX, Београд, 1974, стр. 259.

дуго књижила релативно скромне резултате. Отуда је и *Јужнословенски филолог* с пажњом пратио појаву значајнијих дела тога типа. На његовим страницама је приказано тротомно „kapitalno delo srpskohrvatske dijalektske leksikografije i dijalektologije (pa i filologije) uopšte, delo neprolazne vrednosti“ (М. Nikolić, *Čakavisch-deutsches Lexikon*, ЈФ XLI, 175–184).

Проблематика дијалекатске лексике, односно дијалекатске лексикографије тема је и неколико посебних прилога: П. Радић, *О српско-македонским лексичким паралелама (дијалектолошки аспект)*, ЈФ XLIX, 113–136; Р. Жугић, *Једно поређење исјих или сродних лексичких јединица у бугарском језику и јужноморавском говору српског језика* (ЈФ LI, 169–174). Овамо спада и прилог Ј. Влајић-Поповић, *Грецизми у српским народним говорима (на територији Војводине)*, објављен у ЈФ LXVII, 197–216.

14. У водећем језичком часопису код Срба објављивани су и вредни прилози из домена лингвистичке географије. У ЈФ XXII, тому посвећеном IV конгресу слависта, одржаном у Москви септембра месеца 1958. године, штампан је (стр. 179–206) чувени реферат П. Ивића *Значај лингвистичке географије за ујоредно и историско истражување јужнословенских језика и њихових односа према осталим словенским језицима*. Овамо свакако спада и приказ досад највећег европског прегнућа из области лингвистичке географије: А. Лома, *Монументалан свеевропски подухвај (Atlas Linguarum Europae)* (ЈФ LX, 199–201).

15. Вук Караџић, трајна инспирација и неисцрпна тема, нарочито је доминирао у тзв. ударним терминима, јубиларним датумима. Тако је и поводом стогодишњице његове смрти у *Јужнословенском филологу* (књ. XXVI, св. 1–2, 1963–1964) објављено неколико прилога непосредно или посредно везаних за делатност великана из Тршића: Б. М. Николић, *Однос данашњег тршићког говора према Вуковом језику* (стр. 151–176); А. Пецо, *Једно поређење Вукова језика са говорима јекавске Херцеговине* (177–218); Ф. Матијашевић, *Акцентај глагола у савременом мосћарском говору у односу на Вуков и Даничићев систем* (337–368); И. Стевовић, *Један особити акценатај придева код Вука, Даничића и у народним говорима* (369–399); З. Павловић-Стаменковић, *Вук као ономасичар* (425–436). Овамо свакако спада и расправа Д. Ћупића *О језику Вукових Српских народних пословица* (ЈФ XXXVII, 125–150).

16. О релативно равномерној заступљености српско-хрватског дијалекатског комплекса у целини на страницама *Јужнословенског*

филолога сведоче и прилози из проблематике икавских и западних ијекавских штокавских, односно шћакавских идиома. Основу за овакав суд дају и следећи чланци и расправе: Св. Георгијевић, *Јаји (ѐ) у говору Личког Поља* (ЈФ XIX, књ. 1–4, 133–149); А. Пецо, *Мјесто централнохерцеговачког говора међу осталим говорима данашње Херцеговине* (ЈФ XXV, 295–328); А. Пецо, *Из фонетске проблематике икавскошћакавских говора западне Босне* (ЈФ XXXI, 189–254); М. Okuka, *Sistem zamjeničkih oblika u ramskom govoru* (ЈФ XXXIX, 197–206); А. Пецо, *Једна фонетска специфичност централнобосанске шћакавишине* (ЈФ XLIII, 95–109); М. Драгичевић, *Акцент именица мушког рода у говору Срба Лайачког поља* (ЈФ XLIX, 155–174); А. Пецо, *Из деклинационе проблематике босанско-херцеговачких говора (даштив, инструменшал и локаштив множине)* (ЈФ L, 51–97); Р. Ј. Ђуровић, *Још о геминацијама у српскохрватском језику с посебним освртом на сјање у Босни и Херцеговини* (ЈФ LI, 267–281); С. Реметић, *О шћакавизму какањских и зеничких Срба* (ЈФ LVI/3–4, 931–949); М. Драгичевић, *О њрозоидјским односима у њроклизи у говору Срба Лайачког поља* (ЈФ LVI/3–4, 399–406); М. Драгичевић, *Важније гласовне особине говора Срба из неких насеља у околини Дервенте у северној Босни* (ЈФ LXVI, 231–253); М. Драгичевић, *О морфолошким особинама говора Срба њрију насеља из околине Дервенте у северној Босни* (ЈФ LXVII, 217–239).

17. Последњих година у Јужнословенском филологу се објављују резултати истраживања говора са терена призренско-јужноморавског дијалекта, међу којима доминирају радови агилног Р. Младеновића везани за терен јужне покрајине, области која је у наше време највећим делом привремено остала без Срба. О својеврсном васпостављању језичких тапија на демографски проређене или сасвим исељене српске области сведоче радови темељени на веома богатом и зналачки обрађеном језичком материјалу: *Треће лице множине ѡрезениа у српским говорима на југозападу Косова и Метохије* (ЈФ LVIII, 41–63); *Грамашичка основа именица са номинашвом множине на -и (мужи, синови, пружи, јарићи) у јужнометохијским и северношарљанинским говорима* (ЈФ LXI, 145–177); *Деклинација заменица ж. р. јд. у говорима југозападног дела Косова и Метохије* (ЈФ LXV, 181–228); *Флексија и аналишизам именица на -а у говору јужнокосовског села Гашиње* (ЈФ LXVIII, 27–47).

На страницама Јужнословенског филолога су објављена сведочанства о интересовању и других српских истраживача за косовско-метохијску дијалекатску тематику: С. Реметић, *Српски народни*

говори Косова и Мејхохије у свейлѹ језичке и међудијалекајске ин-терференције (ЈФ LX, 113–123); С. Милорадовић, *Испраженост сръпских народних говора Косова и Мејхохије у оквиру пројекта лингвистичке географије* (LX, 125–134); П. Радић, *Глаголске -ће конструкције у говорима Косова и Мејхохије* (LX, 135–156).

Призренско-јужноморавски дијалекат је у последње време све присутнији на страницама *Јужнословенског филолога* захваљујући истраживачким прегнућима Р. Жугић, о чему сведоче и следећи њени радови: *Придеви који се односе на човекове особине у говору околине Лебана* (ЈФ LIII, 135–145); *Еквиваленци адноминалног беспредложног генитива и генитивних синтагми с предлозима од и у за исказивање посесивних значења у говору јабланичког краја* (ЈФ LXI, 179–189); *Генитивне предложко-надежне синтагме просторне и месне семантике у говору јабланичког краја* (LXII, 259–280).

18. У *Јужнословенском филологу* се објављују и прегледни чланци, који информишу о степену испитаности појединих дијалекатских, односно говорних типова, појава и сл.: Ж. Бошњакловић, Д. Радовановић, *Степен испитаности шумадијско-војвођанског дијалекта* (ЈФ LXV, 229–265); Ж. Бошњакловић, М. Н. Радан, *Досадашња испраживања о ушцају румунског језика на лексику сръпских говора румунског дела Баната* (ЈФ LXVI, 135–161); М. Вучковић, *Савремена дијалектологија испраживања у сръпској лингвистици и проблематика језика у контакту* (ЈФ LXV, 405–423).

19. У складу са политичком, друштвеном и општом климом у времену оснивања *Јужнословенски филолог* од самог почетка, у складу са општесрпскохрватском језичком концепцијом, отвара врата дијалектолошкој проблематици свих трију наречја.

Crtica o bruškom dialektu М. Храсте, прилог од 35 страна, увеле су чакавско наречје међу корице часописа (књ. VI, стр. 180–214). Изложене су основне фонетске, акценатске, морфолошке и синтаксичке особине говора села Брусја на Хвару. Рад се дотакао и брусшког лексичког блага.

Први табаци XIV књиге *Јужнословенског филолога* (стр. 1–56) уступљени су Храстиној још обимнијој студији *Čakavski dijalekat ostrva Hvara. S kartom uz tekst*, прилогу који ће бите прештампан у 8. књизи Библиотеке *Јужнословенског филолога* (1937. г.). У следећем годишту часописа (стр. 251–259) читаоца чека Белићев афирмативно интониран приказ ове Храстине студије.

Четрнаеста (стр. 151–158) и петнаеста (165–169) књ. *Јужнословенског филолога* доносе Белићев садржајни рад *О реченичном акценту у кашавском говору*.

Прилози посвећени чакавском наречју пристизали су уредништву *Јужнословенског филолога* и знатно касније. Тако у ЈФ XXXIII (285–297) имамо рад М. Стакића *Деклинација именица њрасловенских њ основа у врбничком и добрињском говору осѣрва* Крка, а у ЈФ XXXIX (179–196) имамо чланак Светозара Н. Манојловића *O supstantima glasa jat (ě) u Zadarskom lektionaru i u čakavštini uopće*.

20. На страницама *Јужнословенског филолога* објављени су и озбиљни осврти на резултате испитивања чакавског дијалекатског комплекса. Из пера оснивача часописа добијени су, између осталог, и осврти на резултате истраживања чакавских говора у словачком Подунављу. У VIII књизи *Јужнословенског филолога* рубрика Критика доноси чак три Белићева текста. Уредник часописа је (227–229) приказао монографију Вацлава Важног о говору чакаваца северозападно од Братиславе у близини уливања Мораве у Дунав⁸, као и познату монографију Мјечислава Малецког о цакавизму.⁹ У трећем тексту А. Белић у прилично оштром тону полемише са К. Х. Мејером поводом његових примедба и сумњи¹⁰ у начин рада и ваљаност чакавског материјала који је Белић прикупио на терену и обрадио. К. Х. Мејер и Л. Јакобински¹¹ су, да се подсетимо, практично истовремено управо на основу Белићеве грађе утврдили услове под којима стари глас јат у екавско-икавским чакавским говорима прелази у вокале *e* или *u*.

У XXII књизи часописа (стр. 333–337) М. Павловић приказује монографију тројице хрватских научника (Ј. Хам, М. Храсте, П. Губерина) *Govor otoka Suska*, објављену у првој књизи Хрватског дијалектолошког зборника 1956. године.

Дуготрајно спорење стручњака (домаћих и страних) око порекла дубровачкога говора имало је одсјаја и у освртима појединаца на нуђена, међусобно покадшто и опречна решења. Тако ЈФ XXV доноси Московљевићев приказ (стр. 418–422) докторске дисертације (одбрањене у Утрехту, а штампане у Хагу 1957. г.) холандског слависте Ch. A. Van den Berka *Y a-t-il un substrat čakavien dans le dialecte*

⁸ Dr. Václav Vážny, *Čakavské nářečí v slovenském Podunají*, v Bratislavě, 1927, 123–236.

⁹ Mieszysław Małecki, *Cakawizm, z uwzględnieniem zjawisk podobnych, z mapą*. W Krakowie 1929, 98.

¹⁰ K. H. Meyer, *Beiträge zum Čakavischen*, Archiv für slavische Philologie 40, 1926, 222–265.

¹¹ L. Jakubinskij, *Die Vertretung des urslavischen ě im Čakavischen*. Zeitschrift für slavische Philologie, 1925.

de Dubrovnik? Contribution à l'histoire de la langue serbo-croate, у којој аутор, супротно – у науци општеприхваћеном – мишљењу М. Решетара, излази са теоријом „да данашњи дубровачки говор има у својој основи супстрат старог чакавског дијалекта који се некад говорио у Дубровнику“. Пореклом дубровачкога говора бавили су се, као што је познато, многи домаћи и страни истраживачи. У основи супротно гледиште од Ван ден Берка заступа Ирмгард Манкен, чију је књигу *Zur Frage der Dialekteigentümlichkeiten des serbokroatischen in Dubrovnik im XIV. Jahrhundert* приказао А. Пецо у ЈФ XXVI, св. 3–4, 581–590.

Да српска наука о језику и даље прати резултате рада на испитивању двају западних наречја некадашњег заједничког језика потврђује и недавно објављени приказ једне студије о чакавском дијалекту: Б. Марковић, *Dunja Jutrović, Splitski govor – od vapura do trajekta* (ЈФ LXVIII, 228–232).

21. У *Јужнословенском филологу* је своје место добило и кајкавско наречје. У трећој књизи часописа (стр. 35–40) Никола Мајнарић доноси „једну занимљиву појаву“ у кајкавском говору Равне Горе у Горском котару. Реч је о глаголу **даи* који се јавља само у презенту (*дам*, *даи*) и који је настао „од афирмативне партикуле *да* и личних наставака *м*, *ш* ...“.

У XIV књ. главни уредник има приказ рада Dr. Stjepan Ivšić, *Jezik Hrvata kajkavaca. O stogodišnjici našega novoga pravopisa i književnog jezika*, прилога објављеног у Летопису ЈАЗУ 1936. год. Белић поздравља појаву Ившићевог текста напомињући да је „било заиста и умесно и лепо да се поводом стогодишњице од увођења штокавског дијалекта у хрватску књижевност Југославенска академија сети кајкаваца и њихова дијалекта који је пре стотину година престао бити књижевним језиком хрватским“ (241).

Првих сто страна XVI књиге *Јужнословенског филолога* попунила је расправа Р. Алексића *Прилози историји кајкавског дијалекта*,¹² рад писан на основу текста Пергошићевог (Иван Пергошић) словенског превода *Тријарийиума* Стефана Вербечија из 1574. године, превода који је 1909. г. издала Српска краљевска академија. Аутор расправља и *О неколиким сјорним ијијањима кајкавског дијалекта*.

Јужнословенски филолог је уступио простор (књ. XXVI, св. 3–4, 556–580) врло садржајном коментару М. Пешикана уз монографију

¹² Алексићева студија је прештампана у 8. књизи Библиотеке *Јужнословенског филолога* (1938. г.).

J. Jedvaj, *Bednjanski govor*, објављену у I књизи Хрватског дијалектолошког зборника 1956. године.

22. У водећем српском лингвистичком гласилу нашло се места и за проблематику словеначких народних говора. Тако у ЈФ XXIII (35–37) срећемо краћи рад Т. Логара *O izgubi nominalnih končnic v nekaterih primorskih govorih*, XXIV књига (стр. 213–224) доноси прегледни чланак Р. Коларича *Slovenska dialektologija*, а у годишту посвећеном седамдесетогодишњици живота проф. М. Стевановића (ЈФ XXX, св. 1–2, 369–381) налази се и текст Р. Коларича *Govor dveh slovenskih vasi na Madžarskem ob Nežiderskem jezeru*. У ЈФ XIII читамо Белићев приказ: *Ramovš Fran, Dialektološka karta slovenskega jezika, MCMXXI*, str. 72. (202–210).

23. У *Јужнословенском филологу* су објављивани и радови посвећени општесловенској дијалектолошкој проблематици, прилози у којима се третирају шире међујезичке паралеле. Са таквом амбицијом писан је и рад Џ. Јахића *Izoglosa i faktor međujezičkih kontakata (na primjeru sonantne geminacije dn > nn, dn̥ > n̥n̥, dl > ll u dijalektima slovenskih jezika)*, објављен у XL књизи *Јужнословенског филолога* (стр. 75–92). Овамо спада и расправа С. Милорадовић *Лексема *korljъ и конјинуанији *tort на словенској језичкој шеријоторији* (ЈФ LXIII, 83–96).

24. Већ је речено (т. 3) да је сплет историјских околности проблематици македонских дијалеката дао ударно место у првим бројевима *Јужнословенског филолога*. О праћењу дијалектолошких истраживања код Македонаца сведочи и веома афирмативно интонирани приказ М. Стевановића узорно урађене монографије Б. Видоеског *Кумановскиот говор* (ЈФ XXVI, св. 3–4, 608–614).

25. На страницама *Јужнословенског филолога* објављивани су дијалектолошки радови изван оквира словенских језика, па се у XX књизи часописа (стр. 333–341) чита рад Тодора Маневића *Прилог ипроучавању говора Јурука у Македонији*.

26. У уводном тексту *Поводом иокреишања Јужнословенског филолога*, који су потписали Љ. Стојановић и А. Белић, прецизирана је концепција часописа и у домену критичког праћења релевантне језичке продукције: „Посебне ће пак оцене бити посвећиване сваком иоле важнијем делу о српском језику и његовим споменицима, а осталим славистичким делима и другим – само онда када представљају или општији научни значај или нарочит интерес за наш језик и развитак испитивања о њему.“ Показаће се да је у протеклом столећу српска, и не само српска, дијалектологија дала доста радова

„научног значаја“, прилога од „нарочитог интереса“. Своје осврте на приносе из ове националне дисциплине давали су први научни ауторитети: А. Белић, М. Решетар, П. Ивић и др. Захваљујући тим приказима скретана је пажња српске научне јавности на вредна дијалектолошка остварења у земљи и иностранству. У позицији смо да укажемо на само неке прилоге ове врсте.

а) У VI књ. *Јужнословенског филолога* М. Решетар износи свој суд о садржају III књиге Српског дијалектолошког зборника, у коме су његову пажњу понајвише изазвале „двје заокружене студије“: *Диалекат и источне Херцеговине* Д. Вушовића и *Акцентајски систем њеваљског говора*, дело Г. Ружичића, који је, по Решетаровом мишљењу, „много боље успио у својему послу“, показујући на основу чега мисли да „његов посао, не само што је потпунији и прегледнији, него чини утисак да је сасвим поуздан, јер нема у њему ништа с чега би се могло рећи да је Р. био имало несигуран у биљежењу акцената; једино ми се чини сумњиво његово *чѢк-чоѢка* (стр. 126), а очекивали бисмо *чѢк*, како је у Вука.“ Иза једине примедбе, односно сумње великога Дубровчанина, који је толико задужио српску дијалектологију, стоји, разуме се, његова тадашња недовољна обавештеност о приликама у многим српским говорима па и у пљеваљском, чије је прилике Ружичић верно приказао.

б) Десета књига *Јужнословенског филолога* (стр. 197–222) доноси четири Белићева осврта: три се односе на радове М. Малецког: *Przegląd słowiańskich gwar Istrii (z 6 mapami)*. W Krakowie 1930; *O podział gwar Krku (z mapą)*, *Prace filologiczne XIV*, 1929; *Prasłow. ě w ikawsko-ekawskich dialektach Istrii środkowej*, објављено у Пољској академији наука 1929–1930. Ту је и осврт на рад Карла Х. Мејера на његов рад о чакавштину отока Крка, објављен у Лајпцигу 1928.

в) Четрнаеста књига (стр. 181–235) доноси опширан одговор Гл. Елезовића на необично оштру Барићеву критику његовога *Речника косовско-мејоховског дијалекта*. Елезовић је у одговору „показао да је знатан део примедба неоправдан и да је рецензент сам починио приличан број погрешака“ (Ивић 1956: 107).

г) Петнаеста књига *Јужнословенског филолога* (стр. 246–251) доноси Белићеве приказе студије В. Томановића *Акцентај у говору села Лейџана (Бока Кошорска)*.

д) Међу драгоценим приказима објављеним у *Јужнословенском филологу*, а таквих је доста, посебно место има осврт младог П. Ивића на књигу реномираног румунског слависте Емила Петровића о „дотада слабо познатом говору Крашована, мале етничке групе

католичких Срба у дубини румунског Баната“ (ЈФ XVIII, 318). Књига је објављена у Букурешту 1935. године. У приказу се посебно наглашава значај чињенице да се стари вокал јат код Крашована „под акцентом чува као *e*, различито од *e* другог порекла, а неакцентовано даје *i*“. Ове чињенице, касније потврђене и у другим пунктовима српског (и хрватског) дијалекатског комплекса имале су озбиљну научну тежину баштинећи, неретко, статус кључног аргумента у решавању неких отворених питања српске историјске дијалектологије.

ђ) Посебно је поучан Ивићев приказ Хамове расправе *Штокавскијина Доње Подравине*, објављене 1949. у Загребу (Рад ЈАЗУ 275, стр. 1–70). Приказивач је показао да „богата грађа говора није ниуколико исцрпена – пре би се могло рећи да је тек начета – а ни дискусија онога што је изнесено није онолико плодна колико је могла бити“ (ЈФ XIX, 252). Млади рецензент је успешно попунио многе уочене празнине, кориговао извесне пропусте и тексту приказа обезбедио статус информативнијег штива од рецензиране расправе.

е) У XXII књизи *Јужнословенског филолога* објављена су три приказа учинка хрватских језикословаца. Б. М. Николић се осврнуо (стр. 313–316) на *Bibliografiju radova iz dijalektologije, antroponimije, toponimije i hidronimije, na području hrvatskoga ili srpskoga jezika*, рад М. Храсте објављен у првој књизи ХДЗБ 1956. године. Из пера истог аутора добијен је приказ (стр. 316–325) монографије С. Павичића *Podrijetlo hrvatskih i srpskih naselja i govora u Slavoniji*, објављене у ЈАЗУ 1953. г. О Павловићевом приказу монографије *Govor otoka Suska* већ је било речи (т. 20).

27. У протеклом столећу углавном је испоштована уређивачка политика дефинисана у првој књизи часописа, у шта спада и одређеност да се приказују сва важнија дела „о српском језику и његовим споменицима“. Отуда се на страницама *Јужнословенског филолога* ишчитава и приказ првог, уз то веома успешног прегледа српских дијалеката (Берислав М. Николић, *Др Павле Ивић: Дијалектологија српскохрватског језика (Увод и штокавско наречје; Pavle Ivić, Die serbokroatischen. Dialekte, ihre Struktur und Entwicklung. Erster Band: Allgemeines und die štokavische Dialektgruppe)*, ЈФ XXIV (1959–1960, 383–386).

У складу са одређењем за представљање читаоцима угледног часописа важнијих дијалектолошких остварења, написани су бројни прикази дела обимнијег, углавном монографског садржаја пре свега домаћих, а неретко и страних стручњака. Наводимо део радова тога типа: М. Стевановић, *Лука Вујовић, Мрковићки дијалекат* (ЈФ

XXVIII, св. 3–4, 501–511); Д. Ђупић, *Јосиф Баођић, Икавскошћакавски говор у околини Дервенте* (ЈФ XLI, 171–174); М. Драгичевић, *Драган Павлица, О говору околине Удбине*, СДЗБ XXX, 1984, 357–424 (ЈФ XLII, 211–215); Р. Ђуровић, *Мирослав Николић, Говори србијанског Полимља*, СДЗБ XXXVII, 1991 (ЈФ XLIX, 231–237); Р. Ђуровић, *Милисав Вукићевић, Огледи из дијалектолошких исцртаживања*, Приштина 1993 (ЈФ L, 255–258); Р. Ј. Ђуровић, *Слободан Реметић, Српски џиризенски говор I* (ЈФ LIV, 231–240); М. Николић, *Драго Ђујић – Жељко Ђујић, Речник говора Загараца*, СДЗБ XLIV (ЈФ LIV, 241–246); С. Милорадовић, *Helmut Schaller (Hrsg.), Grundfragen eines Südosteuropasprachatlas* (ЈФ LVIII, 79–86); А. Н. Соболев, *Mihai N. Radan, Graiurile carasovene azi. Fonetica si fonologija*; М. Н. Радан, *Карашевские говоры сегодня, Фонетика и фонология* (ЈФ LVIII, 89–109); С. Реметић, *Недељко Богдановић, Етнокултуролошке теме* (ЈФ LIX, 182–188); М. Ивић, *Софија Милорадовић, Упојребљива њадежних облика у говору Параћинског Поморавља* (ЈФ LX, 218–220); Д. Петровић, *Дијана Црњак, Терминологија куће и њокућства у Лијевчу њољу и Жупи* (ЈФ LXIII, 242–246); Д. Радовановић, *Драгољуб Пејровић и Јелена Кајусџина, Из лексики Качера*, СДЗБ LVIII, 1–336 (ЈФ LXVIII, 175–180).

Српско-хрватски дијалекатски комплекс одувек је привлачио пажњу угледних страних слависта. У том смилу посебно је запажен учинак холандских дијалектолога, о чему, између осталог, веома подробно информише текст Драгољуба Петровића *Holandska slavistika i istraživanje srpskohrvatskih dijalekata* (ЈФ XLI, 127–133).

У Јужнословенском филологу су објављивани и прикази зборника радова или годишта часописа дијалектолошке тематике, о чему сведоче и следећи редови: М. Стевановић, *Српски дијалектолошки зборник*, књ. XIV (ЈФ XXVI, 3–4, 590–603); М. Moguš, *Ivšićev Zbornik (Zbornik u čast Stjepana Ivšića, izdalo Hrvatsko filološko društvo, Zagreb, 1963)* (ЈФ XXVI, 3–4, 532–537). Овамо свакако спада и прилог: Д. Петровић, *Павле Ивић, Изабрани огледи* (ЈФ XLVIII, 145–161), веома садржајан осврт на трокњижје објављено у нишкој „Просвети“ 1991. године, у коме доминира проблематика српске и словенске дијалектологије. Д. Радовановић се осврнула на садржај *Зборника радова њосвећеног Недељку Богдановићу* (ЈФ LXIII, 261–266).

28. На страницама Јужнословенског филолога је долазило до полемика и у вези са радовима из области дијалектологије. Тако је, између осталог, Печин приказ (ЈФ XXXI, 261–270) монографије М. Станића *Ускочки говор*, објављене у СДЗБ XX, 1974, настављен и

завршен полемиком двојице сручњака на страницама XXXIV књиге часописа: М. Станић, *Одговор дру Асиму Пеци* (стр. 251–266); А. Пецо, *Неколико најомена уз одговор М. Сиванића* (267–271). На текст Р. Симића *О њив. „незамењеном јайу“ и около њега* (ЈФ XXXVIII, 131–151) поводом расправе С. Реметића *О незамењеном јайу и икавизмима у говорима северозападне Србије* (СДЗБ XXVII, 7–105) у истој књизи (стр. 153–172) *Јужнословенског филолога* објављен је и Реметићев одговор „*Сиварни њослови*“ и „*диверзије*“ (стр. 153–172).

29. Добро је познато да је на терену српско-хрватског дијалекатског комплекса вера играла улогу озбиљне кочнице говорном нивелисању. О корелацији између конфесионалне хетерогености и дијалекатске диференцијације говоре и прилози типа: А. Пецо, *Једна дијалекатска њаралела* (ЈФ XL, 119–148), у коме се пореде икавско-шћакавски, икавскоштокавски и трећи, прелазни говорни идиом у кругу трију суседних насеља у западној Херцеговини.

30. На страницама *Јужнословенског филолога* објављено је мноштво других, како ситнијих тако и обимнијих прилога различите тематске садржине. Од њиховог таксативног навођења одустало се из сасвим прозирних разлога, а све у уверењу да се и без тога стиче верна представа о заступљености једне националне језичке дисциплине међу корицама водећег српског лингвистичког часописа. Аутор ових редова је убеђен да не би било прикладно прилог привести крају без посебног помена двотомног ЈФ LVI/1–2/ и /3–4/ (2000), посвећеног Павлу Ивићу, у коме је на 1441 страни 140 аутора, из земље и иностранства, на тринаест језика изложило 136 чланака и расправа. Штампанье веома обимног годишта водећег српског језичког гласила у крајње тешким, практично нерегуларним условима, у првој години обнове земље порушене у току „хуманитарног бомбардовања“ НАТО алијансе, обележено је и дирљивим односом лингвиста широм света према великану српске, словенске и светске науке о језику, према неприкосновеном научном ауторитету, према своме учитељу, узору и пријатељу. У двотомном *Јужнословенском филологу*, издатом у знак сећања на водећег словенског и европског дијалектолога свога времена, дијалектологији, са 35 прилога, међу језичким дисциплинама у којима се више него успешно огледао професор Ивић, припада челно место. Радове из области у којој је Павле Ивић оставио најдубљи траг карактерише тематска разноврсност. Они се крећу од тема теоретске провенијенције, преко питања општесловенског карактера и значаја, до расправа о конкретним питањима из домена националне дијалектологије.

31. Место резервисано за уобичајена закључна разматрања уступићемо једном подсећању, речима којима се одговорни уредник читаоцима часописа обратио поводом стогодишњице рођења његовог оснивача: „Јужнословенски филолог је био Белићу изузетно драга и важна преокупација. Водио га је с еланом, поуздано, стварајући му и међународни реноме часописа у којем је част сарађивати. Није био само главни уредник (колики распон времена: 1913–1960!) већ и изузетно плодан сарадник. Око сто двадесет Белићевих прилога објављено је само у овом часопису“ (М. И., *Један рођендан који не заборављамо*, ЈФ XXXII, 1976, стр. 1). Речима академика Милке Ивић додајемо податак да је од тих „око сто двадесет Белићевих прилога“ њих 20 из домена дијалектологије, што чини нешто мање од 10% од укупно 210 радова наведене провенијенције објављених у стогодишњем животу *Јужнословенског филолога* и његове Библиотеке. На самом крају, а можда и најважније. Оваква заступљеност дијалектологије последица је континуираног придржавања програмске концепције часописа, о чему, уосталом, сведочи и садржај јубиларнога годишта, за који је писан и овај скромни прилог.

Цитирана литература

- Ивић, Павле. *Дијалектологија српскохрватског језика. Увод и штиокавско наречје*. Нови Сад: Матица српска, 1956, 216 стр. (са картом).
- Ивић, Павле. *Изабрани огледи III. Из српскохрватске дијалектологије*. Ниш: Просвета, 1991, 295 стр.
- Ивић, Павле и Слободан РЕМЕТИЋ. „Оrahovac.“ *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističkim atlasom*. Sarajevo, 1981, VIII (непаг.) + 828 стр. + карта. (Posebna izdanja ANUBiH, knj. LV. Odjeljenje društvenih nauka, knj. 9).
- РЕМЕТИЋ, Слободан. „О незамењеном јату и икавизмима у говорима севе­ро­западне Србије.“ *СДЗб XXVII*, 1981: 7–105 (са картом).

Резюме

Слободан Реметич

СТО ЛЕТ ДИАЛЕКТОЛОГИИ НА СТРАНИЦАХ
«ЈУЖНОСЛАВЈАНСКОГ ФИЛОЛОГА»

В работе говорится о непрерывности традиции диалектологии в журнале «Южнославянский филолог» с дня его основания до настоящего времени. На страницах авторитетного издания представлены работы различного профиля: от фундаментальных описаний отдельных типов говоров до информации о напечатанных в стране и за рубежом диалектологических монографий и дискуссий. Среди исследований, опубликованных на страницах «Южнославянского филолога», преобладают работы, посвященные проблематике штокавского диалектного комплекса, однако при этом печатались и многие работы, посвященные обсуждению вопросов чакавского и кайкавского наречий. В «Южнославянском филологе» свои труды опубликовали наши видные диалектологи: А. Белич, М. Решетар, Й. Вуковић, П. Ивич, М. Пешикан, Д. Петрович и др.

Ключевые слова: «Южнославянский филолог», диалектология, монографии, статьи и дискуссии, информация, полемические тексты.